

УДК 372.851

DOI 10.58649/1694-8033-2023-2(114)-99-103

КАБЫЛОВА С.А., КАЙДИЕВА Н.К., ТААЛАЙБЕКОВА Ч.Т.

Ж. Баласагын атындагы КУУ

КАБЫЛОВА С.А., КАЙДИЕВА Н.К., ТААЛАЙБЕКОВА Ч.Т.

КНУ им. Ж. Баласагына

KABYLOVA S.A., KAIDIEVA N.K., TAALAIBEKOVA CH.T.

KNU J. Balasagyn

ORCID: 0009-0005-0234-2738¹

ORCID: 0000-0002-2110-8454, SPIN-код: 6750-4327²

**КЕНЖЕ МЕКТЕП ОКУУЧУЛАРДЫН МААЛЫМАТТЫК-
КОММУНИКАЦИЯЛЫК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРЫН КАЛЫПТАНДЫРУУНУН
ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ**

**ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-
КОММУНИКАТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

**FEATURES OF THE FORMATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION
COMPETENCES OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN**

Аннотация: Бул макалада мектепте билим алуунун башталышы балага жашоодо жаңы позицияны ээлеп, социалдык маанидеги билим берүүнүн ишмердүүлүгүнө өтүүгө мүмкүндүк берди. Ошол эле учурда кенже мектеп курагындагы балдардын көпчүлүгүндө ийгиликтүү социалдык адаптацияга көмөктөшүүчү маанилүү социалдык сапаттарды калыптандыруу үчүн өбөлгөлөр түзүлдү. Маалыматтык-коммуникация коомдук иштерди уюштурууга, аны адамдар ортосундагы жаңы байланыштар жана мамилелер менен байытылышы аныкталды. Кенже мектеп окуучуларынын коммуникативдик жөндөмдүүлүктөрүнүн курамында социалдык адаптациясынын каражаттары каралды. Маалыматтык-коммуникациялык компетенцияларын калыптандыруунун өзгөчөлүктөрүн ырааттуу ишке ашырылды.

Аннотация: В данной статье начало школьного обучения позволило ребенку занять новую жизненную позицию и перейти к общественно значимой учебной деятельности. В то же время у большинства детей младшего школьного возраста созданы предпосылки для формирования важных социальных качеств, способствующих успешной социальной адаптации. Определено, что информация и коммуникация обогатят организацию общественных дел новыми связями и отношениями между людьми. Средства социальной адаптации рассматривались в составе коммуникативных способностей младших школьников. Особенности формирования информационно-коммуникативных компетенций реализовывались последовательно.

Abstract: In this article the beginning of schooling allowed the child to take a new position in life and move on to socially significant educational activities. At the same time, the majority of children of primary school age have created the prerequisites for the formation of important social qualities that contribute to successful social adaptation. It is determined that information and communication will enrich the organization of public affairs with new connections and relationships between people. Means of social adaptation were considered as part of the communicative abilities of younger students. Features of the formation of information and communication competencies were implemented consistently.

Негизги сөздөр: маалыматтык-коммуникация, компетенция, кенже класстар, билим берүү, заманбап технологиялары.

Ключевые слова: информация и коммуникация, компетентность, младшие классы, образование, современные технологии.

Keywords: information and communication, competence, junior classes, education, modern technologies.

Адамзат коомун маалыматтык-коммуникация менен байланышсыз элестетүү мүмкүн эмес. Маалыматтык-коммуникация адамдардын жашоосунун зарыл шарты болуп саналат, ансыз адамдын жеке психикалык функцияларын, процесстерин жана касиеттерин гана эмес, бүтүндөй инсанды да толук калыптандыруу мүмкүн эмес. Маалыматтык-коммуникациянын реалдуулугу жана зарылчылыгы биргелешкен ишмердүүлүк менен аныкталат: жашоо үчүн адамдар өз ара аракеттенүүгө аргасыз болушат. Активдүү адам ар дайым баарлашат, анын ишмердүүлүгүн башка адамдардын ишмердүүлүгүн менен кесилишет. Маалыматтык-коммуникация коомдук иштерди уюштурууга, аны адамдар ортосундагы жаңы байланыштар жана мамилелер менен байытууга мүмкүндүк берет [4].

Кыргызстандын окумуштуулары кенже мектеп курагын социалдаштыруунун жана коммуникациялык көндүмдөрдүн өнүктүрүүнүн маанилүү этабы катары аныктап, ийгиликтүү ишмердүүлүктүн ачыкчы, баланын келечектеги жашоосунун натыйжалуулугунун жана бакубаттуулугунун ресурсу маалыматтык-коммуникациялык компетенция деп эсептешет [2].

Кенже мектеп окуучуларынын коммуникативдик жөндөмдүүлүктөрүнүн курамында социалдык адаптациясынын каражаты катары, алар төмөнкүлөрдү киргизүүгө болот:

социалдык багыттагы кенже мектеп окуучусунун инсанынын жеке психологиялык сапаттарынын комплекси (байланыш, эмпатия, жакшы ниет); коомдук жана коммуникациялык ишмердүүлүктүн билиминин, билгичтигинин жана көндүмүнүн деңгээли (башкалар менен конфликтсиз баарлашуу мыйзамдарын билүү,

жүрүм-турум маданиятынын көндүмдөрүн, тааныш жана бейтааныш кырдаалда тез багыт алуу жөндөмү ж.б.);

коомдук жана коммуникациялык иш менен алектенүүнүн каалоо жана муктаждык;

социалдык жана коммуникациялык кырдаалдарды талдоо, адекваттуу баалоо жана өзүнүн абалына көз салуу жөндөмү.

Кенже мектеп курагынын акырына карата тандоо критерийлери бир аз өзгөрөт. Биринчи орунда, ошондой эле коомдук иш жана дагы эле сулуу көрүнүшү. Бул куракта кээ бир жеке сапаттар да балдар үчүн мааниге ээ болот: көз карандысыздык, өзүнө ишенүү, чынчылдык. Жашы өткөн сайын балдар тентуштар тобунда өз позициясын тншнннннн толуктугун жана адекваттуулугун жогорулатат.

Компьютерди ишке киргизүү билим берүүнүн сапатын жогорулатууга, тарбиялык таасирге жаңы ыкмаларды тнзнгө, окуучулар тарабынан жаңы маалыматтарды алуу жана трансформациялоого багытталган маалыматтык билим берүү технологияларынын жаңы муунун пайда болушуна алып келди.

Кенже окуучулардын маалыматтык компетенциясын калыптандырууда заманбап мектептин натыйжалуулугуна таасир этүүчү маанилүү факторлордун бири – кенже класстын окуучуларынын психологиялык, жаш жана индивидуалдык өзгөчөлүктөрүн эске алуу. Окуу процессин өркүндөтүү үчүн психологиялык-педагогикалык аспект маанилүү, бул кенже мектеп окуучулардын маалыматтык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун натыйжалуу процессин уюштуруу үчүн башталгыч мектепти өнүктүрүүнүн жалпы тенденциялары жөнүндө тншнннннн ээ болуу керек дегенди билдирет. [4].

Кенже мектеп окуучуларынын маалыматтык компетенттүүлүгүн, алгоритмдик ой жүргүзүүнүн стилин жана изилдөө жөндөмүн калыптандыруунун негизинде маалыматтык коомдо жашоого даярдоо үчүн башталгыч класстын мугалимдери бул курактын бардык саналып өткөн өзгөчөлүктөрүн эске алышы керек. Эркин ачык диалогдордо, башка адамдар менен маалыматтык өз ара аракеттенүүдө, индивидуалдык жана топтук маалыматтык продуктыларды жана долбоорлорду өз алдынча тнзндө анын индивидуалдык жөндөмдүүлүктөрүнүн көрүнүшүн жана өнүгүшүн эске алуу менен ар бир окуучунун инсандыгын комплекстүү өнүктүрүүнүн камсыз кылуу зарыл. Т.И.Черкашина белгилегендей, бул төмөнкү маалыматтык-коммуникациялык компетенцияларын калыптандыруунун өзгөчөлүктөрүн ырааттуу ишке ашыруу аркылуу мүмкүн болот:

логикалык маселелерди чечүү аркылуу окуучулардын пикирлерин талдоо жана корутундунун туура формаларын куруу көндүмдөрүн өнүктүрүү;

этап-этабы менен деталдаштырууга басым жасоо менен иш-аракеттерди алгоритмдөөнүн негиздерин өздөштүрүү;

маселелерди чечүү процессинде символикалык моделдерди куруу көндүмдөрүн калыптандыруу;

сүрөт тартуу жана көркөм чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү;

мектеп окуучулары тарабынан заманбап адамдын коммуникациясынын өзгөчөлүктөрүн жана заманбап инсандын маалыматтык коомдогу коммуникация моделдеринин мүнөздүү өзгөчөлүктөрүн, билим берүү маалыматынын ар кандай түрлөрүн жана булактары жөнүндө билимдердин интегралдык системасын өздөштүрүү;

мектептин маалыматтык-билим берүү чөйрөсүндө, интернет мейкиндигинде диалог жана кызматташтык мамилелерин тнзүү;

жеке жана топтук маалыматтык продуктыларды жана долбоорлорду тнзүү.

мектеп окуучуларынын инсандык өзүн-өзү ишке ашыруу жана өзүн көрсөтүү мейкиндигин куруунун каражаты катары маалыматтык-коммуникациялык технологияларды билүү жана өздөштүрүү;

ой жнгртнннн оперативднн стилин калыптандыруу: тапшырманы формалдаштыруу, андагы логикалык компоненттерди бөлнп көрсөтнн, алардын ортосундагы байланыштарды аныктоо, чечимдин жнрншнн долбоорлоо жана натыйжаны текшернн;

компьютерди жана заманбап технологияларды колдонуу менен жигерднн чыгармачылык нчнн долбоорлоо жана изилдөө жөндөмдннлнктөрнн калыптандыруу [5].

И.Я.Лернер [3] мындай деп белгилейт: «Адамдын маалыматтык компетенциясы жалпы билим бернн билимдерине жана көндөмдөрнө тнздөн-тнз байланыштуу, б.а., булар ар кандай окуу предметтерин ийгиликтнн өздөштнрннн камсыз кылган өз ара байланышкан билимдер жана көндөмдөр. Кеп конкреттнн предметтин мазмунуна тиешеси жок, бирок билим бернн маалыматын өз алдынча өздөштнрннгө багытталган, башкача айтканда, дидактикалык деңгээлде «иштейт» көндөмдөр жөннндө болуп жатат. Бул көндөмдөрдн маалыматтык компетенциянын жалпы билим берннчн компоненттеринин мазмунуна кошууга болот. Алар адекваттуу мазмундагы маалымат менен иштөө, аларды генерациялоо, бернн, жаттоо жана трансформациялоо жөндөмдннлнн камтыйт. Алар компьютердик компетенцияны андан ары өздөштнрнн нчнн милдеттнн негиз тнзөт. «Окуу жөндөмннн» негизи башталгыч класстарда тнптөлөт. Бул жерде «репродуктивднн, изилдөөчн же чыгармачылык» тарбиялык иш стилинин калыптанышы аталат [3].

Ошентип, кенже мектеп окуучулардын маалыматтык-коммуникациялык компетенцияларын калыптандырууну өздөштнрнн процессинин ар кандай ыкмаларын жана каражаттарын колдонууга болот. Ошондой эле, кенже мектеп окуучулардын маалыматтык компетенциясынын өннктнрнн менен заманбап МКТ технологияларын жана иштөө ыкмаларын колдонуу чоң мааниге ээ. Тактап айтканда, педагогикалык чөйрөнн кеңейтнн, кызыгууну стимулдаштыруу, таанып-билнн кызыгуусун жана активдннлннн

стимулдаштыруу, таанып-билннчнлнк ишмердннлнккө позитивднн мамилени калыптандыруу, ийгиликтин кырдаалын тнзнн саналат.

Колдонулган адабияттардын тизмеси:

Выготский, Л. С. Психология развития человека / Л. С. Выготский. – Москва: 2005 – 1136 с. – Текст: непосредственный.

Кайдиева Н.К. Кабылова С.А. Применение информационных технологий в обучении Вестник КГУ им.И.Арабаева, 2014. – С.67-70

Лернер, И. Я. Формирование и развитие профессионалов в условиях современного образовательного пространства / И. Я. Лернер. – Москва : Издательство Российского университета дружбы народов, 2006. – 64 с. – Текст : непосредственный.

Мааткеримов Н.О., Сади Кылыч. Лисейчилердин билимдеринин сапатын маалыматтык технологияларыдын негизинде жогорулатуу// Кыргызстандын ЖОЖдорунун кабарлары, 2016, № 3. – 117-122 бб.

Черкашина, Т. И. Формирование информационной культуры у младших школьников через использование информационно-коммуникационных технологий в учебном процессе / Т. И. Черкашина. – Иркутск: Иркутский государственный педагогический университет, 2012. –

с. – Текст: непосредственный.